

Tarama ve Düzenleme: AYHAN

matrixx2030@hotmail.com

Berenice

Dicebant mihi sodales, si sepulchrum amicae visitarem, curas meas aliquantu-
lum fore levatas. - IBNİ ZEYYAT

İzdirap türlü türlüdür. Yeryüzü zilleti çeşit çeşittir. Engin ufka gökkuşağı gibi uzanırken, renkleri o kemerinki kadar çeşitlidir, -onun kadar uzak, ama onun kadar da iç içedir. Engin ufka gökkuşağı gibi uzanırken! Güzellikten bir tür sevimsizlik türetmeyi nasıl başardım -barış anlaşmasında bir keder benzetmesi çıkarmayı? Ama nasıl etikte kötü iyyin bir sonucuysa, yine aynı şekilde sevinçten keder doğar. Ya geçmişte kalmış mutlulukların anısı bugünlün acıdır, ya da var olan izdiraplar kökenlerini *var olmuş olabilecek* esrikliklerden alırlar.

Vaftiz adım Egeaüs; ailemininki söylemeyeceğim. Yine de bu topraklarda bana atalarından kalan kasvetli, gri malikanelerden daha eski ve görkemli kuleler yoktur. Soyumuza önzemiziler soyu denmiştir, ve pek çok dikkat çekici ayrıntıda - aile konağın yapısında - ana salonun fresklerinde - yatak odalarının goblenderinde - silah deposundaki bazı payandaların oymalarında - ama özellikle de antika tablolarla - kütüphanelerin inşa tarzında - ve son olarak da, kütüphane-
nedeki tuhaf kitaplarda bu inancı haklı kılaacak gereğinden fazla kanıt var.

İlk yıllarıma ilişkin anılarımla hep o kütüphaneye ve içindeki kitaplara iliş-
kin. Bu kitaplardan daha fazla bahsedeceğim. Annem burada öldü. Ben burada doğdum. Ama daha önce yaşamadığımı, ruhun daha önce var olmadığını söylemek boş konuşmaktan başka bir şey olmaz. Bunu red mi ediyorsunuz? Bu meseleyi tartışmayalım. Ben ikna olduğumdan, ikna etmek gibi bir arzum yok. Ancak semavi formları anımsıyorum - ruhani ve anlamlı gözleri - ahenkli, ama **hüzünlü** sesleri. Gözardı edilemeyecek bir anımsama bu; gölgeyi andıran bir

Bütün Hikayeleri

anı, bulanık, değişken, belirsiz, sabitlikten uzak; ve aklımla güneşi var oldukça ondan kurtulmamın mümkün olmayışıyla da bir gölgeyi andırıyor.

O odada doğdum. Böylece yokluk gibi görünen, ama yokluk olmayan o uzun geceden uyanıp kendimi bir anda bir perler ülkesinde - bir imgelem sarayında - keşişçe düşüncelerin ve alimliğin vahşi topraklarında bulduğumda - etrafıma şaşkın ve hevesli gözlerle bakmam - çocukluğumu kitaplarla geçirmem, gençliğimi hayallerle çarçur etmem tuhaf değil; ama yıllar geçtikçe ve erkekleğin ögle vakti beni atalarımın konağında durağan halde bulduğunda yaşamımın pınarlarına çöken durgunluk tuhafatır -şaşırtıcıdır-, en sıradan düşüncem bile tamamen tersine dönüvermesi şaşırtıcıdır. Dünyanın gerçekleri bana hayaller, sadece hayaller gibi geliyordu. Düşler ülkesinin çılncına fikirleriyse gündelik varoluşumun malzemesine değil, tamamen ve yalnızca o varoluşun kendisine dönmüştü.

Berenice'le ben kuzendik ve atalarımın malikanesinde birlikte büyüdük. Ama yetişme tarzımız farklıydı - ben sağlıklı, kederliydim - o çevik, zarif ve enerji doluydu; o tepelerde gezinirdi - ben revaklı avluda kitaplarına gömülürdüm - ben kendi kalbimin içinde yaşadım ve bedensel - ruhsal açıdan en yoğun, acı verici, derin düşüncelerin bağımlıydım - o yaşamda yolundaki gölgeleri ya da kuzgun kanatlı saatlerin sessiz uçuşunu hiç düşünmeden gezinirdi. Berenice! - Adını çağırıyorum - Berenice! Ve hafızamın kasvetli harabelerindeki binbir fırtınalı anı bu ses karşısında irkiliyor! Ah! Görüntüsü öntümde capcanlı duruyor, tıpkı gamsızlığımın ve neşeliğim ilk günlerindeki gibi! Ah! Parıltılı, akıl almaz güzelliği! Ah! Amheim'in çalıklık arasındaki hava perisi! - Ah! Onun pınarlarındaki ırmak perisi! - Ve sonra - sonra her şey gizeme ve dehşete dönüşüyor, ve de anlatılmaması gereken bir öyküye. Hastalık - ölümlü bir hastalık- bedeni üstüne sameli gibi çıktı ve değişim ruhu gözlerimin öntünde onu pençesine aldı, zihnine, alışkanlıklarına nüfuz etti, son derece girift ve korkunç bir şekilde, bedenimin şeklini bile çarpıttı! Ne yazık! Yok edici gelip gitti. Ya kurban - neredeydi? Onu tanıyıordum - ya da en azından Berenice olarak tanıyıordum.

O ölümlü ve şiddetli hastalığın getirdiği - kuzenimin ahlaki ve fiziksel varlığını öylesine korkunç ve temel bir şekilde değiştiren yan hastalıkların en rahatsız edici ve inatçı olanı sık sık *bir transla* son bulan bir tür saraydı - tam çözümleneyi çok andıran ve çoğunlukla iyileşme biçimi ürktüçü şekilde ani olan

bir transla. Bu arada benim kendi hastalığım -çünkü ona başka bir ad vermem gerektiği söylendi- benim hastalığım hızla kötüleşti ve sonunda oldukça yeni ve sıradışı, monomanik bir niteliğe büründü. - Her an, her dakika şiddetleniyordu - ve sonunda üstümden anlaşılabilir bir hakimiyet kurtuldu. Bu monomani, eğer onu böyle adlandırmam gerekirse, zihnin metafizik biliminde ilgili diye adlandırılan niteliklerinin tuhaf bir huzursuzluğundan ibaretti. Anlaşılmıyor olmam büyük bir olasılık; ama korkarım ki hiçbir okurun zihninde benim durumumda düşünce güçlerimi (teknik açıdan konuşmuyorum) evrendeki en sıradan nesnelere üzerine bile kendilerini yorup gömüldükleri odaklanmaya teşvik eden o sınırlı ilgi yoğunluğu hakkında yeterli bir fikir oluşturamam olamazsınız.

Sayfa kenarındaki özensiz bir desen ya da bir kitabın tipografisi üstünde satılmalarda, yorulmadan yoğunlaşmak; bir yaz gününün çoğunu goblennin ya da kapının üstüne yan düşen tuhaf bir gölgeye odaklanarak geçirmek; bütün gece bir lambanın düzgün alevini ya da bir ateşin korlarını seyretmek; günlerin tamamını bir çiçeğin tatlı kokusu üstüne hülyalara dalarak geçirmek; sıradan bir sözcüğü, o ses nihayet sürekli yinelenme sonucunda zihne hiçbir anlam ifade etmez hale gelene dek tekrarlamak; bedeni uzun süre ve ısrarla hareketsiz bırakarak her türlü hareket ve fiziksel varoluş duygumunu kaybetmek; -zihinsel yetilerimin durumunun yol açtığı en sık rastlanan ve en az tehlikeli garip davranışlardan birkaçı bunlardır işte. Benzeri görülmemiş olmasa da analiz ya da açıklama gibi şeylere meydan okuyordular.

Yine de yanlış anlaşılmalayım. -Doğası gereği özensiz nesnelere uyanırdığı bu aşırı, yoğun ve hastalıklı dikkat, insanlarda, özellikle de çok faal bir hayal gücüne sahip olanlarda - çok sık rastlanan o derin düşüncelere dalma haliyle karıştırılmamalı. Hatta ilk başta sanılabileceği gibi, bu yoğunluğun uç bir noktası ya da aşın bir hali bile değildir; özde ve temelde aynı ve farklıdır. Birincisinde genelde özensiz *olmayan* bir nesneye ilgi duyan düşüğü ya da hevesli kişi, bu nesneyi giderek, belli belirsiz bir çıkarımlar ve çağrışımlar bozkırında yitirir, ta ki en sonunda genellikle zevk dolu bir gündüz düşünün bitiminde derin düşüncelerine ilk yol açan şeyin tamamen ortadan kaybolup unutulduğunu fark edene dek. Benim durumumda o ilk nesne her zaman özensizdi, huzursuz görüşüm aracılığıyla çarpık ve gerçekdışı bir önem kazandı. Çok az çıkarım yapıyor, çoğunlukla hiç yapıyordum; ve o az sayıdaki çıkarım da orijinal nesneye ısrarla, bir merkez olarak geri dönüyordu. Bu derin düşünceler as-

la haz vermiyordu; ve hayaller bittiğinde, o ilk neden, gözden kaybolmak şöyle dursun, hastalığım başlıca özelliği olan, doğüstü denebilecek kadar yoğunlaşmış o ilgi üzerine çekmiş oluyordum. Tek kelimeyle, zihnin bende faaliyet gösteren güçleri ilgili sınıfdandı, gündüz düşülerimininkine *speklatif* sınıftandı.

Bu dönemde kitaplarım, hastalığım şiddetlenmediyseler bile, görülecektir ki, büyük ölçüde hayal gücüne seslenen ve mantıksız doğalan yüzünden, hastalığım karakteristik niteliklerine hüründüler. Pek çok kitap arasında soylu italyan Coelius Secundus Curio'nun bilimsel incelemesi "*de Amplitudine Beati Regni Dei*"'yi; Aziz Augustinus'un yüce eseri "Tanrı'nın Şehr'i; ve Tertullian'ın, içinde hatıralara zahmetli ve verimsiz araştırmalarla aralıksız vakitini alan şu paradoksal cümleden, "*Mortuus est Dei filius; credibile est quia ineptum est. Et sepultus resurrexit; certum est quia impossibile est*"'ın yer aldığı "*de Carne* Christisini oldukça iyi anmıyorum.

Böylece görüntüye göre dengesi yalnızca ufak tefek şeyler tarafından sarsılan aklım Ptolemy Hephestion'un bahsettiği, insanların sıldırımlarına ve denizle rüzgarın daha da şiddetli öfkesine ısrarla karşı koyan ve yalnızca Asphodel adlı çiçeğin dokunusuyla titreyen o sarıp oyanmasa koyalığına benziyordu. Ve dikkatsiz bir düşünürte, Berenice'nin talihsiz hastalığının kişilik yapısında yol açtığı değişiklik mutlaka bana doğasını açıklamakta güçlük çektiğini o yoğun, anormal, derin düşüncelerin odağı olabilecek birçok konu teşkil etmiş gibi gelebile, durum hiçbir surette böyle değildi. Dermansızlığım verdiği akıl sağlığıyla dolu aralarda gerçekten de onun başına gelen felaket bana acı veriyordu ve onun o güzel, zarif yaşamının tamamen mahvolması karşısında büyük bir üzüntü duyarak sık sık ve acı acı, böyle tuhaf ve köklü bir değişikliği nasıl ansızın meydana gelmiş olabileceği üstüne düşünüyordum. Ama bu düşünceler hastalığımın mızıcandan pay almıyordu ve benzer durumlarda insanlığın sıradan çoğunluğunun genelde aklına gelecek şeylerdi. Hastalığım kendi karakterine sadık kalarak Berenice'nin fiziğindeki, daha az önemli, ama daha ırkiltilci değişimlerden zevk alıyordum - kişisel kimliğinin en iğrenç ve affaltıcı bir şekilde çarpıtılmış olmasından.

Essiz güzelliğinin en parlak günlerinde onun sevmemiş olduğum kesindi. Varoluşunun tuhaf anomalisi içinde hisler benim için asla kalpten olmamıştı ve tutkularım hep zihne aitti. Sabahın erken saatlerinin loşluğunda - öğle vaktinde ormanın bitki kafesi gölgelerinin arasında - ve geceleynin kütüphanemin sessizliğinde gözlerimin öntänden hızla geçiverirdi ve onun yaşayan, soluk alıp

veren Berenice olarak değil, bir düşün Berenice'i olarak gördüm - dünyaya ait, dünyevi bir varlık değil, bu varlığın soyut hali olarak - hayran kalınacak değil, analiz edilecek bir şey olarak - bir sevgi odağı olarak değil, en kavranması güç, ama amaçsız spekülasyonların konusu olarak. *Şimdiyse* - şimdiyse onun yaranda titriyordum, o yaklaşınca betim benzim atıyordu; yine de o düşün ve çöktüğü halinden aci acı esef duyarak onun beni uzun süre sevmiş olduğumu aklıma getiriyordum ve, bir şeytanlık anında, ona evlilikten bahsettim.

Ve sonunda, düşün günümüz yaklaşırken, bir kış öğle sonrasında -güzle Halcyon'un¹⁰ dadısı olan o mevsimsiz soak, dingin ve sisli günlerden birinde—kütüphanemin iç odasında otuyordum (tek başıma olduğumu düşünerek). Ama gözlerimi kaldırıncı Berenice'in ölümlüde durmakta olduğunu gördüm.

Görüntüsüne böylesine bir belirsizliğin hakim olmasının sebebi benim kendi heyecanlanmış hayal gücüm müydü - atmosferin sisli etkisi mi - odanın belirsiz alacakaranlığı mı - yoksa arkasındaki perdeler mi? Bilemiyordum. Hiç konuşmuyordu, - ben de - dünyaları verseler tek kelime edemezdim. Buz gibi bir ürperti bütün bedenimde gezindi; dayanılmaz bir kaygıyla bunaldım; mahvedici bir merak ruhuna hakim oldu; ve koltuğumda geriye yaslanarak bir süre nefessiz ve hareketsiz kalıp gözlerim ona mihlanmışçasına baktım. Yaza! Bir deri bir kemik kalmıştı ve vücut hatlarının tek bir çizgisinde bile önceki varlığından eser kalmamıştı. Yaktıcı bakışlarım en sonunda yüzüne çevrildi.

Alını açık ve çok solğundu - hiç kırmışmamıştı; ve eskiden simsiyah olan saçları kısmen alını örtüyor ve çöktüğü yanaklarını şimdi parlak san olan çok sayıda lüleyle kapatıyordu. Fantastik nitelikleri, dış görünüşüne hakim olan melankolyeyle tezat teşkil ediyordu. Gözleri cansız ve sönüktü, gözbebekleri görünüyor ve o cansız bakışları karşısında elimde olmadan koltuğumda bütünüyle incecik olmuş dudaklarını incelemeye başladım. Ayrıldılar; ve tuhaf bir anlam taşıyan bir gülümsemeyle, değişmiş Berenice'in *dişleri* kendilerini yavaşça bana sergiledi. Tanrım, keşke onları hiç görmeseydim, ya da gördükten sonra ölseydim!

Bir kapının kapanması benim dikkatimi dağıttı ve başımı kaldırıp baktığımda kuzenimin odadan ayrılışını gördüm. Ama ne yazık ki beynimin dağınık odasından ayrılmamıştı ve o bezay, korkunç dış tayı bir türlü aklımdan çıkmıyordu. Üzerlerindeki tek bir leke - minelelerindeki tek bir karaltı - ke-narlarındaki tek bir kırık bile, gülümsemesi sırasında hafızama kazınmaktan

geri durmamıştı. Onları *şimdi*, o *zamankinden* bile daha net bir şekilde görüyordum. Dişler! - Dişler! - Orada, burada, her yerdediler; gözle görülür, elle tutulur şekilde ölümlüde duruyorlardı; zankı dar ve aşın beyazdı. Solgun dudaklar etraflarında kıvrınıyordu; sanki onların çıktığı o korkunç an tuhaf yaşıyordu. Sonra *monomanim* gücünün doruğuna ulaşı ve ben onun tuhar ve karşı konulmaz etkisine karşı direnmek için boşuna çabaladım. Dış dünyanın çoğaltılmış nesnelere arşındayken dişlerden başka şey düşünemiyordum. Onları delice arzuluyordum. İlgim diğer bütün meseleleri ve- ilgi alanlarını gözardı edip dişler üstünde yoğunlaştı. Zihnimde sadece, sadece onları görüyordum ve özgün bireysellikleri içinde zihinsel yaşamımın özüne dönüştüler. Onlara her açıdan bakıyordum. Onlara her şekilde yaklaşıyordum. Özelliklerini ince-liyordum. Tuhafıkları üstünde duruyordum. Bakışsımlı biçimlenişlerine kafa yoruyordum. Doğalarındaki değişiklik üzerine uzun uzun düşünüyordum. Onlara hayal gücümde duyurılı ve canlı bir güç ve, dudakların yardım olman-bile, törel bir ifade yetisi atfederken ütiyordum. Mad'selle Salle hakkında ne güzel söylemişler *"que tous ses pas etaient des sentiments"* diye. Ben de Berenice hakkında daha ciddi bir şekilde *que toutes ses dents etaient des idées*'e inayordum. Des ideas! - Ah, işte beni mahveden budalaca düşünce! Des ideas! - Ah, onları işte *bu yüzden* öylesine çılgınca arzuluyordum! Huzuru, akli ancak onlara sahip olmakla geri kazanabileceğimi hissediyordum.

Akşam böyle çöktü üzerime - sonra da karanlık geldi, oyalamp gitti - sonra gün yeniden doğdu - ve şimdi ikinci bir gecenin sisleri toplanıyordu - ve ben hâlâ o tenha odada tek başıma otuyordum; ve hâlâ oturmuş düşünüyordum ve dişlerin *hayali* odanın değişen ışıkları ve gölgeleri arasında en canlı ve iğrenç şekilde yüzerken hâlâ korkunç nüfuzunu koruyordu. Sonunda düşlerimde korku ve dehşetle atılmışa benzeyen bir çığlık yankılandı; ve bir duraksamadan sonra tedirgin insan sesleri ve bunlara kansan alçak sesli keder ya da acı miltleri geldi. Koltuğumdan kalktım ve kütüphanenin kapılarında birini açınca karşına çıkan bir hizmetçi kadın bana gözbeğleni içinde Berenice'in - öldüğünü söyledi. Sabahın erken saatlerinde gara nöbetine tutulmuştu ve şimdi, gece çö-kerken, mezarı kiracıları için hazırdı ve bütün defin hazırlıkları tamamlanmıştı.

Kendimi kütüphanede yine tek başıma oturur halde buldum. Sanki karmaşık ve heyecan verici bir düşün yeni uyanmıştım. Vaktin şimdi gece yarısı olduğunu biliyordum ve Berenice'in güneşin batışından beri toprağın altında ol-

duğunun pekala farkındaydım. Ama aradaki o kasvetli süre hakkında kesin - en azından belirgin -bir fikrim yoktu. Yine de anısı korkuyla doluydu - belirsizliği yüzünden daha da korkunç olan korkuyla ve bulanıklığı yüzünden daha da dehşetli olan dehşetle. Bu varoluşumun kayıt defterinde korkunç bir sayfaydı. Baştan sona bulanık, iğrenç ve anlaşılmasız hatıralarla doluydu. Onları çözmeye boşuna çabaladım. Bu arada ölmüş birinin ruhu tarafından atılıyor muşa benzeyen tiz ve keskin bir çığlık sık sık kulaklarımda çınlıyordu. Bir şey yapmıştım -neydi bu? Soruyu kendime yüzyük sesle sordum ve odadaki fısıltılı yankılar bana karşılık verdi, "neydi bu?"

Yanımdaki masada bir lamba yanıyordu ve onun yanında küçük bir kutu duruyordu. Dikkat çekici bir özelliği yoktu ve onu daha önce defalarca görmüştüm, çünkü aile doktorumuza aitti; ama *oraya*, masamın üstüne nasıl gelmişti ve ona bakınca neden titriyordum? Bunların açıklaması yoktu ve en sonunda gözlerim bir kitabın açık bir sayfasına indi ve oradaki altı çizili bir cümleyi okudu. Şair İbni Zeyyat'ın muhteşem, ama basit bir cümlesiydi bu, "*Dicebant mihi sodales si sepulchrum amicae visitarem, curas meas aliquantum fore levatas.*" Peki niye onu dikkatle okurken ensemdeki tüyler diken diken oluyor ve damarlarımdaki kan çekiliyordu?

Kütüphanenin kapısına hafifçe vuruldu ve bir mezar sakini kadar suluk yüzlü bir uşak parmak uçlarına basarak girdi. Adamın dehşete kapılmış olduğu belliydi ve benimle titrek, boğuk, çok alçak bir sesle konuştu. Ne dedi? -Kopuk kopuk cümleler duydum. Gecenin sessizliğim bozan vahşi bir çığlıktan bahsediyordu - ev halkının bir araya toplanmasından - sesin geldiği yönde yapılan bir aramadan; - ve sonra bana açılmış bir mezardan fısıltıyla bahsederken ses tonu ürktüğü bir netlik kazandı - bir kefene sarılı, kanlar içindeki, ama hâlâ nefes alan, kalbi hâlâ atan, hâlâ *yaşayan* birinden bahsederken!

Giysilerine işaret etti — çamur ve pıhtılaşmış kanla kaplıydılar. Konuşmadım ve usulca elimden tuttu; - elim turnak izleriyle kaplıydı. Dikkatimi duvara dayalı bir nesneye yöneltti; - dakikalarca onu aradım; - bir kürekti bu. Bir çığlıkla masaya atılıp üstündeki kutuyu kaptım. Ama onu açamıyordum bir türlü; titreyen ellerimin arasından kayıp yere düşerek büyük bir gürültüyle paramparça oldu ve içinden çıkan bazı dişçilik aletleri takırdayarak yerde yuvarlandı. Bunların arasında dösemeye saçılan otuz iki küçük, beyaz ve kemiğe benzeyen nesne de vardı.